

AIM'in Yaralı Diz işgalinden bir kare, AIM militanı ve federal görevliler.

Trudell ve 'Fakat El Salvador değil burası'

Mahir Ergun

Geçen yıl bu günlerde, Duran Kaya Kızılderili Rezervasyon bölgesinden geçirilmesi planlanan petrol boru hattını protesto eden Amerikan yerlilerine dair haberler okuyorduk. Amerikan yerli halklarının protestoları kısa bir süre için boru hattının geçişini engellemiş gibi görüldüyse de, Trump iş başına gelir gelmez projeyi onaylamıştı.

Türkiye basınına, çevre duyarlılığına dayanan barışçıl protestolar biçiminde yansıyan gösterilerde, atlarının sırtında, geleneksel giysileri içinde Amerikan yerlileri, kovboy filmlerini hatırlatan romantik görüntüleriyle izleyenleri gülümsetiyordu. Fakat bu görüntülerin arasında dikkat çekici bir flama da vardı.

Çoğunlukla maskeli kişilerce dalgalandırılan, kırmızı-siyah-sarı-beyaz renklerdeki bu flama, *Amerikan Kızılderili Hareketi* (American Indian Movement, AIM) flamasıydı.

AIM, 1968 Temmuzunda Minnesota'da kurularak *Kızıl Güç* (Red Power) hareketinin bir parçası olmuş ve o yıllarda Vietnam bir yana, Ortadoğu'da, Latin Amerika'da, hatta batı Avrupa ülkelerinde birincil hedef olan Amerikan devlet organizasyonlarını kendi evinde, ABD'de tehdit eden, *Kara Güç* (Black Power), *Simbiyonez Kurtuluş Ordusu* (Symbionese Liberation Army).

Dakota işgalinde bir yerli.

Trudell, yangında ölen eşi Tina Manning ve çocuklarından ikisi.

SLA), Weather Yeraltı Örgütü (Weather Underground Organization, WUO) gibi yapılardan biri haline gelmişti.

AIM'in 1960'ların sonu ve 1970'lerin başındaki eylemlerinin daha çok, Kara Tepeler (Black Hills), Yaralı Diz (Wounded Knee) gibi, tarihsel olarak ABD hükümetiyle yerli halklar arasında ihtilaf konusu olmuş, ABD ordusunun katliamlarına ev sahipliği yapmış¹ ve aslında akibeti hâlâ tam olarak belirlenmemiş kutsal topraklarda, geleneksel yerli yaşamının sürdürülmesi amacını taşıdığı söylenebilir.

Bu bağlamda en çok konuşulan AIM "olayları" olarak, 1973'te 71 gün süren Yaralı Diz işgali ve 1975'te Çam Tepesi'nde (Pine Ridge), Atlayan Boğa (Jumping Bull) ailesine ait arazide kurulan geleneksel çadır şehir örneği verilebilir.

Oldukça güçlü bir etki yaratan Yaralı Diz işgali sırasında Marlon Brando, Baba (Godfather, Copolla - 1972) filminde oynadığı Don Vito Corleone rolü dolayısıyla kendisine verilmek istenen En İyi Erkek Oyuncu Akademi Ödülü'nü, kendisi adına ödül törenine katılan genç yerli kadın Sacheen Küçüktüy (Littlefeather) aracılığıyla reddetmiş ve gerekçe olarak da Yaralı Diz katliamını göstermişti.

Çam Tepesi'ndeki çadır şehre ise, 1975 Haziran'ında FBI ve ABD ordusu, yerel çetelerle işbirliği halinde silahlı saldırı, ardından çıkan çatışmada iki FBI ajanı ile Joe Killsright Stuntz adlı AIM militanı ölmüştü. Olaydan sonra Kanada'da yakalanarak ABD'ye iade edilen ve düzmece tanıklıklarla iki FBI ajanını öldürmekle suçlanan Leonard Peltier'e² göre Killsright Stuntz,

Çam Tepesi'ni terk etmeye çalışan yaşlılarla çocuklara zaman kazandırabilmek için kendini feda ediyor.

Fakat 1970'lerin bu "olay"larından önce, Amerikan Yerli halklarını 1970'ler ABD'sinin devrimci unsurlarından biri haline getiren bir başka "olay"dan, Alcatraz İşgali'nden söz etmek gerek. Tüm Kabilelerin Kızılderilileri (Indians Of All Tribes, IOAT) tarafından gerçekleştirilen işgal, 1969 Kasım'ından, 1971 Haziran'ına dek sürmüştü.

ABD hükümeti, 1963 yılında, o güne dek "en azılı suçlular" olarak gördüğü kişileri yerleştirdiği Alcatraz Hapishanesi'ni kapatmış ve hapishanenin bulunduğu Alcatraz Adası'nı tamamen terk etmişti.

Bunun üzerine IOAT, 1868 yılında Siu ve Arapaho halklarıyla ABD hükümeti arasında imzalanan ve ABD hükümetinin terk ettiği tüm yerli topraklarının yerli halklara iadesini öngören Laramie Kalesi Antlaşması uyarınca, Alcatraz'ın Amerikan yerlilerine ait olduğunu söyleyerek, yarıya yakın kadın olan 89 militanıyla adayı işgal etti.

Kısa sürede adanın "nüfusu" önemli ölçüde arttı ve adada komünal bir yaşam örgütlendi.

Böylelikle hapishanesiyle ünlü Alcatraz, Amerikan yerli halklarının mücadelelerine yeni bir perspektif kazandırıyor. Alcatraz'ın ilhamıyla, 1970 Mart'ında Seattle'da, yine uzun süre hapishane olarak kullanılan askerî üs Lawton Kalesi; 1972 Kasım'ında Washington'da, yerlilere uyguladığı zulümle nam salmış polis kurumu "Kızılderili Vakaları Bürosu" (Bureau of Indian Affairs, BIA) merkez binası, AIM militanlarınca işgal edildi.

yıllar sonra kabul eden ABD yargı organları, bu defa "cinayete yardım ve yataklık" suçlamasıyla Peltier'e yine aynı cezayı vermeyi uygun görmüşlerdir. Peltier aldığı iki ömür boyu hapis cezası ve yıllara varan ek cezalarıyla 40 yılı aşkın süredir hapishanede tutulmaktadır.

¹ Aralık 1890'da Güney Dakota'da, Yaralı Diz (Wounded Knee) deresi yakınlarındaki Çam Tepesi Kızılderili Rezervasyonu'nda ABD ordusu, kadın, çocuk ve yaşlılardan oluşan, silahsız ve savunmasız en az üç yüz Lakota'yı katletmiştir.

² Peltier üzerindeki "cinayet" suçlaması için yeterli delil bulunmadığını

Alcatraz işgalcileri hapisane binasını ele geçirdikten sonra

Alcatraz'ın dünyayla irtibatını geceleri Berkeley Üniversitesi'nin radyo istasyonu üzerinden yayın yapan *Özgür Alcatraz Radyosu* sağlıyordu. Bu radyonun sesi ise genç militan John Trudell'di.

John Trudell, Kasım 1946'da Nebraska'da Santee Siu Rezervasyon Kampı'nda doğdu ve buraya bağlı küçük bir kasabada büyüdü. Babası Santee Dakota siularından, annesi ise Meksikalıdır.

Kendi ifadelerine göre dedesi devrimciymiş. Meksika'da Pancho Villa'yla birlikte savaştıktan sonra kaçak bir Meksikalı olarak Kansas'a gelmiş ve Trudell'in annesi burada doğmuş.

Çok yoksul bir çocukluk geçiren Trudell altı yaşında annesini kaybetti. On yedi yaşında liseyi terk etti ve donanmaya yazıldı. 1963 ile 1967 yılları arasında, Vietnam Savaşı sırasında, Amerikan donanmasında görev yaptı, iki defa Vietnam'a gitti.

Trudell, donanmaya katılmasını şöyle açıklıyor: "*Bulduğum yerden uzaklaşmam gerekiyordu. Bunun politikayla, vatanseverlikle ya da herhangi bir şeyle ilgisi yoktu. Hayatta kalabilmek içindi.*"

1967'de donanmadan ayrılarak Kaliforniya'da San Bernardino Vadisi Üniversitesi'nde radyo ve yayıncılık okudu, ardından Alcatraz İşgali'ne katıldı. Bu tarihten sonra Trudell artık kendi ifadesiyle "yüzde yüz" militandır.

ABD kolluk güçleri, IOAT ve hükümet arasındaki görüşmeler devam ettiği sırada Alcatraz adasına operasyon yaparak militanları zorla oradan uzaklaştırmıştı; fakat bu, işgal boyunca

militanların sözcülüğünü yapan Trudell'i görevinden uzaklaştıramadı. Trudell, *Özgür Alcatraz Radyosu*'nun yayını 1970'ler boyunca mümkün olduğunca sürdürdü.

Alcatraz'dan sonra AIM'e katılan Trudell, AIM sözcülerinden biri haline geldi ve 1973-79 yılları arasında AIM yöneticiliği yaptı. Bu tarihlerde pek çok kitle gösterisine katıldı, hakkında silahlı saldırı, silahla öldürmeye teşebbüs gibi suçlamaları da içeren pek çok soruşturma açıldı.

FBI arşivlerinde Trudell hakkında tutulan soruşturma ve istihbarat belgelerinin 17 bin sayfayı bulduğu söylenir.

FBI'in Trudell'e karşı faaliyetinin istihbarat toplamaktan ve belge düzenlemekten ibaret olmadığını da belirtmek gerek.

Örneğin 11 Şubat 1979'da, Trudell'in, Washington'daki Uluslararası Siyasi Tutsaklar Günü gösterisinde, FBI binasının merdivenlerinde ABD bayrağı yakmasının üzerinden on iki saat geçmeden, 12 Şubat 1979 gecesi saat 02.00'da, eşinin ailesinin Ördek Vadisi (*Duck Valley*) Kızılderili Rezervasyon bölgesindeki evinde her nasılsa bir yangın çıkıverdi. Yangında Trudell'in eşi, üç çocuğu ve eşinin annesi hayatlarını kaybettiler.

Bu olaydan sonra, 1980'li yıllarla birlikte özel olarak yerli hareketinin, genel olarak da ABD'de militan mücadelenin güç kaybetmesinin de etkisiyle Trudell, şiir, müzik ve sinema çalışmalarına ağırlık verdi. 1980'lerden sonra Trudell'i daha çok bir militan şair olarak görüyoruz.

Trudell'in hayatının son dönemlerinde yaptığı bazı açıklamalar ve özellikle 2004 yılında, Anna Mae Aquash'ın 1975'teki ölümü-

nü soruşturan mahkemede ifade vermesi³, eski AIM liderleri arasında bir süredir devam eden iç tartışmaları körükledi ve yerli gençlik çevrelerinde Trudell'i eleştiri konusu haline getirdi.

Bununla beraber Leonard Peltier, hapishane yazılarında şöyle diyor:

"AIM halktır. Bugün yaşayan her birimiz ölmüş olduğumuzda bile AIM varlığını sürdürecektir. AIM her kuşakta kendi liderlerini kendi içinden çıkaracaktır. Crazy Horse/Çılgın At AIM'e aittir. Sitting Bull/Oturan Boğa AIM'e aittir. Onlar bizimdir, biz de onların. Onlar şu anda bizimle.

Dennis Banks, Leonard Crow Dog, Eddie Benton-Banai, Means Kardeşler, Belecort'lar, John Trudell ve diğerleri gibi AIM liderlerinin ve sözcülerinin birbiriyle çatışması konusunda sık sık eleştiriler duymaktayım. Onlardan hiçbirinin benim olduğumdan ya da olacağımdan daha fazla mükemmel olmadığını-olamayacağını söyleyebilirim. Fakat ayrıca o insanların zamanı geldiğinde halkı için ayağa kalkan insanlar olduklarını da söylemeliyim. Onlar da uzaklaşabilirler, gözlerini başka tarafa çevirebilirler, sırtlarını dönüp kolay yolu seçebilirlerdi. Onlar bunu yapmadılar. O insanların her biri bütün o kavgada tek başına ayağa kalktılar ve halkına yöneltilmiş darbelerin önünde durdular. Halkın acılarını kendi acıları gibi kabullendiler ve o acıyı hayatları boyunca yaşadılar. Onların dün ya da bugün ne kadar kusurları olsa da biz o adamlara saygı göstermeliyiz. Onlar tarihin yönünü değiştirdiler. Bize umutsuz bir şekilde ihtiyaç duyduğumuz ve açlığını çektiğimiz kendimize inanmayı ve kendimizle gurur duymayı öğrettiler. Kendi canlarını ve hayatlarını halkın çıkarı için ortaya koydular ve geriye kalan bizlere de aynısını yapmayı öğrettiler. Onlar bizim var olduğumuzu kanıtladılar.

(...)

AIM hakkında belirtmek istediğim bir nokta daha var: AIM'de arkadan gelenler yok. Hepimiz liderleriz. Hepimiz, halkımızın ve annemiz olan Yeryüzü'nün varlığını sürdürebilmesi için çalışan tek kişilik ordularız. Bu bir abartı değildir. Bu bir adanmışlıktır. Biz buyuz.⁴

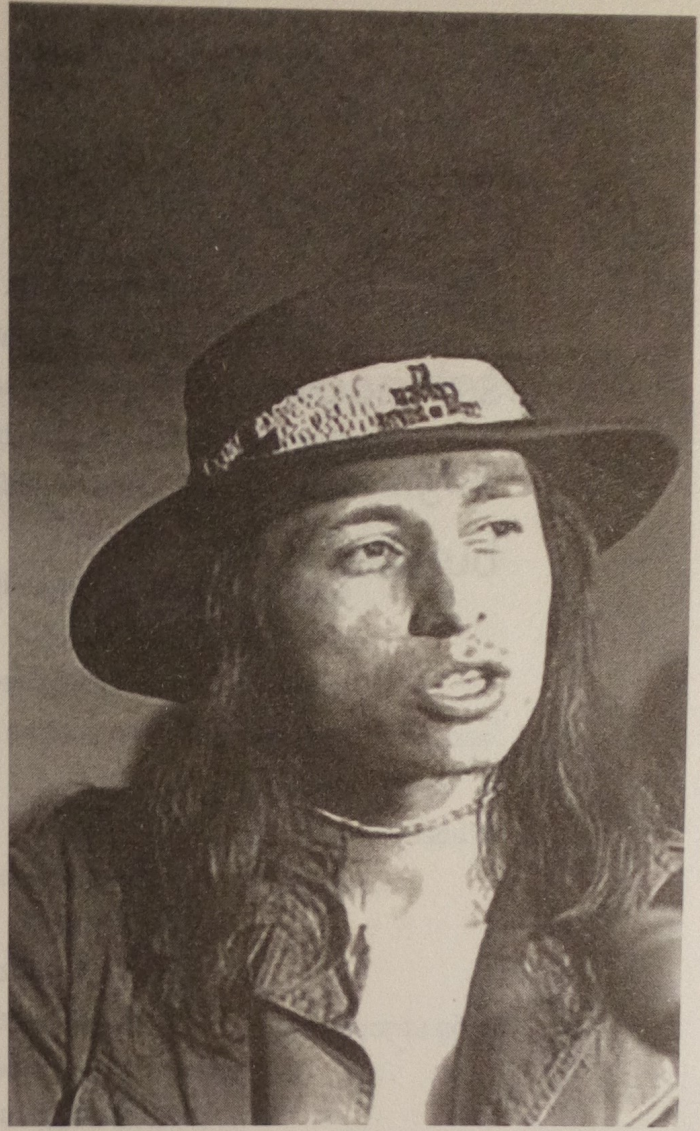
John Trudell 1980'lerin başından hayatının sonuna dek, özellikle yerli halkların yaşamından izler taşıyan şiirler yazdı. Genellikle geleneksel Amerikan yerli müziği formunda olan besteleri eşliğinde şiir okuduğu yirmiye yakın albüm kaydetti, ikisi belgesel olmak üzere altı filmde beyaz perdede görüldü.

Ayrıca 2005 yılında Heather Rae, *Trudell* adlı bir belgesel çekti. Film ilk kez 2005 yılında Sundance festivalinde gösterildi.

John Trudell, iki yıl önce, 8 Aralık 2015'te, arkasında uzun mücadele yılları, yüzlerce şiir, albümler, sinema filmleri bırakarak öldüğünde 69 yaşındaydı.

³ Trudell bu duruşmada, önemli bir AIM militanı olan ve 1976 Şubat'ında arazide cesedi bulunan Anna Mae Aquash'ın, muhbir olduğu gerekçesiyle AIM tarafından vurulduğu yönünde ifade vermiştir. Bu tarihe kadar genel kabul, Aquash'ın FBI tarafından infaz edildiği yönündeydi.

⁴ Hayatım Güneş Dansım, *Hapishane Yazıları*, Leonard Peltier, çev. Cemile Çakır, Ceylan Yayınları, 2012.

Trudell, Alcatraz'da açıklama yapıyor

Trudell, sağlığında üç şiir kitabı yayımlamıştı. Bunlar, 1982'de *Living in Reality: Songs Called Poems (Gerçeğin İçinde Yaşamak: Şiir Denen Şarkılar)*, 1999'da *Stickman: Poems, Lyrics, Talks (Çöpadam: Şiirler, Güfteler, Konuşmalar)* ve 2008'de en geniş diyebileceğimiz *Lines From a Mined Mind: The Words of John Trudell (Mayınlı Zihnin Mısraları: John Trudell'den Sözcükler)*'dir. Ölümünden sonra yayımlanmış bir toplu şiirler kitabı henüz bulunmuyor.

Burada Trudell'in *Fakat El Salvador Değil Burası (But This Isn't El Salvador)* adlı şiirinin çevirisine yer vereceğiz.

Trudell bu şiirini 1987 tarihli *Fakat El Salvador Değil Burası-Kabile Sesi (But This Isn't El Salvador - Tribal Voice)* adlı albümünde, *Butler Koçaklaması (Butler Honoring Song)* eşliğinde okuyor. Şiir *Lines From a Mined Mind: The Words of John Trudell* kitabında da yer alıyor.

Fakat El Salvador Değil Burası, Trudell'in kendi büyük acısından bahsettiği bir şiirdir. Ve kendi acısının, El Salvadorlunun ya da Nikaragualıninkiyle aynı acı olduğunu hissettirir. *Aynıdır savaşların bazısı*, der Trudell. Diğer yandan şiirin, adıyla bile, ABD'nin El Salvador değil bir özgürlükler ülkesi olduğunu iddia edenlere cevap verdiği, söylenebilir. ≡

fakat el
salvador
değil
burası

Şiirler okuyorum Orta Amerika'dan
Konuştuktan sonra kardeşimle
Hatırlıyorum ansızın nasıl öldürüldüklerini
Söyleyemedim bunu önceleri bir seferde
Öldüğünü söylediler bana senin
Öldüm
Öldüğünü söylediler bana annenin
Yine öldüm
Çocuklar öldü dediler bana
Defalarca öldüm her birinin adıyla

Yangın
Hükümet kaza dedi buna
Yalan söylediler
Ördek Vadisi El Salvador'um benim
Son öpücüğümüz son vedamız
Gelirler kış geceleri senin için
İnler kış rüzgârı sabahleyin
Hükümetin adamları taradı günlerce
Kazdılar olay mahallini kazdılar külleri
Vücut parçaları aradılar güya
Ve yok ettiler delilleri
Gömdük hepinizi kocaman bir mezara
Tipi kaplarken üzerimizi
Kardan bir battaniyenin içinde
Nasıl da saldırıyordu
Korkunç acı özgürlük ülkesinde¹

Fark etmeliydi birileri
Daha az kadının güldüğünü
Fark etmeliydi birileri
Daha az çocuğun büyüdüğünü
Fakat El Salvador değil burası

1 Trudell burada ABD ulusal marşına gönderme yapıyor. "Özgürlük ülkesi" (the land of the free) ABD ulusal marşı Star-Spangled Banner geçer.

Sağlam iradeli sıcak kadın
Saklıyorum hâlâ bana verdiğin anıları
Tanımış olsaydık belki gözlerini köylülerin
Tanımış olsaydım belki plantasyon yalanlarını
Başpiskopos Romero² üstün tutulmazdı
Senden

Ağlamamaya çalışıyorum fakat nasıl tutacağım
kendimi
Hiç gördünüz mü yaralı bir aslanın acısını gizlediğini
Böyle gitmez bu işler kollayın arkanızı
Fakat El Salvador değil burası

Bazen
Hissediyorum paylaştığımız her kucaklaşmayı
Bazen
Yaşıyor hâlâ her küçücük anı
Bir Sandinistle tanışmıştım dokunmuştu yanağıma
Bir zamanlar senin yaptığın gibi tıpkı
Bizden birisin sen demişti bana
Fakat El Salvador değil burası

Nazik Kadın
Doğal ana doğal dünya
Bazıları
Kauramak istemez olanları
Bulanık tutmak isterler gerçeği
Savaş gereği
Saklı tutmalıyım bazen pek çok şeyi
Zarar vermemeliyim insanlara sözcüklerle
Görmek istemez onlar resmîn aslını
Fakat El Salvador değil burası

Bazı insanlar dedi ki bana
Güçlüymüşüm ben hayatta kalmakta

Ne güçlü ne zayıfım ben
Doğru yanlış yok yok hiçbir erdem
Düşerim kalkarım ayağa belirir birden gözyaşı
Fakat El Salvador değil burası

Seudin sen halkını
Amerikan Rüyasına karşı
Ekmek pişirmeyi ve tortillayı
Aynıdır savaşların bazısı
Kim derdi ki Yaralı Diz ve Kum Deresi³
Tarih kitaplarında kalacak yalnız
Tarih bu değil mi öldüğümüz yaşadığımız?
Fakat El Salvador değil burası

Bana ilk bakışında
Ruhunu ve kalbini konuşuyordu gözlerin
Kalbim bizim kalbimiz
Yoktu başka yolu
Diyorlar ki bazıları
Kardeşiz seninle biz
Anlarınız neler olduğunu
Diyorlar ki bazıları
Fakat El Salvador değil burası
Burası Amerika
Evet bilirim

Geçip gitti neredeyse iki bin mevsim
Düşen biziz ayağa kalkan da
Düşen biziz ayağa kalkan da

John Trudell

Çeviren: Mahir Ergun

² Oscar Arnulfo Romero, El Salvadorlu cunta karşıtı papaz. Mart 1980'de bir dini tören sırasında öldürüldü.

³ ABD ordusu, Kasım 1864'te Colorado Kiowa bölgesindeki Kum Deresi'nde (Sand Creek) büyük çoğunluğu kadın ve çocuk olan iki yüz dolayında Cheyenne ve Arapaho'yu katletmiştir.